

кие доводы: права человека следует соблюдать, потому что это выгодно. Глобализация и либеральная идеология обнажили свои противоречия и проблемы, главной из которых является разрушение общественных связей. Эрих Фромм пишет, что либеральный индивидуализм «помог уничтожить все связи между индивидами, изолировал человека от его собратьев». Фридрих Хайек предложил новое понятие – «расширенный порядок», где сосуществуют миллионы индивидов и их объединений, конкурирующих между собой.

В свободных рыночных отношениях и конкуренции люди выступают прежде всего в контексте стоимости и полезности. Ценность людей измеряется по их прибыльности, экономической эффективности и конкурентоспособности. Духовные ценности в конечном итоге оказываются погребенными под материальными.

Е.О. Остапенко*

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ КРИЗИ

«Лише у того гарне життя – вважає І.П. Павлов, – хто прагне до мети, яку ось – ось досягне, але ніколи повністю не досягає, або з однаковою пристрастю переходить від однієї мети до іншої... Життя перестає прив'язувати до себе, як тільки зникне мета» [2].

У процесі діяльності людина розвивається, реалізується, самовдосконалюється, знаходить сенс життя, при цьому і поведінка, і діяльність індивіда детермінована особистісними мотивами. На думку Е.А. Коваленка, ціннісні орієнтації, ідеали, мотиви, соціальні установки у процесі діяльності, спілкування, поведінки людини утворюють мету саморозвитку. Мета – ідеальний образ бажаного результату з саморозвитку. Якщо ця мета відсутня, то цілеспрямована діяльність не відбувається, наявна тільки імпульсивна поведінка, керована потребами та емоціями [1].

Людина унікальна і неповторна, в ній знаходять місце декілька субособистостей, вони можуть гармонійно співіснувати або вступати в протиріччя і породжувати внутрішньо особистісні конфлікти. Долаючи ці протиріччя, одержуючи перемогу над собою і зовнішніми обставинами, людина розвивається, долає перешкоди на шляху

* аспірант Київського національного економічного університету імені В. Гетьмана

свого саморозвитку. Ця подорож, як і будь-яка інша, буде успішною за умов існування конкретного маршруту, визначеного пункту призначення і врахування потреб кожного з членів команди, серйозного, свідомого ставлення до поставлених завдань. У нашому випадку мова йде про команду внутрішніх «Я», чим успішніша, злагодженіша їх робота, тим вищою може бути самоефективність та самооцінка особистості, що підтримує віру в її сили, стає запорукою успіху, а результати створюють позитивне реноме. Вчені довели, не має підстав стверджувати, що існують будь-які обмеження людським можливостям, фактично вони є безмежними. Встановлюється новий рекорд, досягаються кращі показники і раніше неможливе стає реальністю. Особистісні побоювання, страх та невіра у свої сили – ось невеликий перелік бар'єрів, які людина самотійно встановлює на своїй дорозі. На життєвому шляху відбуваються різноманітні події, які для особистості відрізняються за забарвленням і ступенем значущості. Сучасне суспільство соціологи розглядають як динамічну систему з рухливим, нестабільним центром, однією з основних характеристик життя цього суспільства стає швидкість.

У цьому поспіху людина неминуче потрапляє в стресові ситуації, які спершу стимулюють, активізують внутрішні резерви організму, і, за певних умов, можуть бути точкою росту для людини, але їх часте повторення призводить до надмірної нервової напруги, виснажує людину і це, фактично, вже дистрес, який дійсно шкідливий і небезпечний для людини. В умовах сучасної кризи кількість таких ситуацій значно зростає і людина балансує між станом стресу та дистресу, це заважає успішній життєдіяльності, розвитку та саморозвитку особистості, оскільки вирішення проблем абсорбує не тільки всі сили, але і весь вільний час. Наукова та публіцистична література пропонує широке коло робіт, присвячених темам кризи, стресу, дистресу.

Для того, щоб залишитися переможцем у таких складній ситуаціях, науковці радять: загартувувати силу волі, вчитися перебувати в протилежних станах, тоді середні будуть сприйматися краще; розуміти фізіологію виникнення стресу (допоможуть фізичні вправи); адекватно сприймати реальність; використовувати прийоми самопідкріплення та самомотивації; слідкувати за своїм наповненням, за відчуттями, враженнями емоціями, які виникають (людина генерує свої емоції і таким чином несе за них відповідальність); враховувати реальні можливості; дивитися на життя з різних боків, розвивати дивергентність мислення, у будь-якої проблеми завжди є декілька

варіантів вирішення; розвивати моральні якості, це сприятиме внутрішньому зростанню; розвивати себе інтелектуально, морально та фізично; культивувати в собі вміння та здібності перемагати. Допоможе цілепокладання, планомірність, організованість, цілеспрямованість і позитивне мислення.

Таким чином, якщо розглядати кризу як каталізатор, то ситуація кардинально міняється. Американські вчені вважають депресивне відчуття необхідним елементом формування сильної особистості. Людина зростає, долаючи перешкоди; протиріччя підштовхують, змушують докладати максимальні зусилля.

Період кризи – унікальний час, коли все штучне, надумане витісняється і перестає мати значення, людина усвідомлює істинне, а дійсне відчувається нею на всі сто відсотків. Збільшується потреба у безпеці, моральній підтримці, людина відчуває, що дорогі серцю люди, любляча, розуміюча родина є додатковим резервом, стіною за спиною, яка надає сили і відчуття того, що тобі є заради чого долати перешкоди, прагнути більшого, перемагати і йти вперед.

Так, проведене опитування серед студентів Київського національного економічного університету щодо пріоритету особистісних цінностей виявило таке ранжування відповідей: 1 місце – «сімейне щастя і кохання» – 44,9%; 2 місце поділили між собою такі пункти як «бути вільним та незалежним» – 15,9% і «мати можливість реалізувати свій талант» – 14,5%, третє місце – «зробити кар'єру» – 8,7% та «стати кваліфікованим спеціалістом» – 5,8%, «спокій і мати можливість не втручатися» – 5,8%, «принести користь людству і своїй країні» – 2,9%, «багатство» – 1,4%, «слава» – 0%, «влада» – 0%.

Соціологічне опитування, проведене серед студентів у м. Одеса, дало подібні результати. Першими в ієрархії є саме такі соціально-побутові цінності: мати міцну сім'ю, цікаву роботу, кохати і бути коханим, реалізувати свій творчий потенціал [3].

Приємно відзначити, домінують соціально-побутові цінності. На першому місці «щаслива сім'я», адже в Україні це дуже актуальна проблема. Щаслива сім'я – це розвиток моральності серед молоді, це здорове суспільство і міцна держава.

Отже, ціннісні орієнтації – це відображення цінностей особистості у її свідомості як стратегічних життєвих цілей і загальних життєвих орієнтирів. Криза – привід переглянути свої життєві орієнтації, визначити їх вагомість, продумати подальший напрямок розвитку та саморозвитку, це лакмусовий папір, який показує, що саме потребує більшої уваги.

1. Коваленко Э.А. Ценностная природа осознанного саморазвития личности: социально-философский анализ: Дис. ...канд. филос. наук: 09.00.03. – Х., 2005. – С. 71.
2. Павлов И.П. Полное собрание трудов, т. III. – М.-Л., 1949. – С. 245.
3. Петінова О.Б. Соціально-побутові ціннісні орієнтації в менталітеті українського народу http://www.nbuv.gov.ua/Articles/Kultnar/knp52_1/knp52_1_154-158.pdf.

В.Э. Вейсова*

ПРЕОДОЛЕНИЕ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОГО КРИЗИСА КАК ПРЕДПОСЫЛКА ТРАНСФОРМАЦИИ УКРАИНСКОГО ОБЩЕСТВА

Украинский социум ощущает острую потребность не только в теоретическом осмыслении существующих проблем духовности человека, а и в их разрешении. Преодоление духовно-нравственного кризиса современного украинского общества, ценностного вакуума, формирование здоровой духовности – первостепенная задача и государственно-политических структур, и системы образования, и семьи. Ведь известно, что ни одна страна, ни в одну эпоху не выходила из кризиса благодаря только мерам экономического характера. В основе преобразований, общественных трансформаций велика роль духовного фактора, духовной культуры субъектов деятельности.

Следует отметить, что данная тема получает известное освещение в работах украинских ученых: В. Андрущенко, Е. Головахи, Л. Губерского, В. Кременя, С. Крымского, Н. Михальченко, Д. Табачника, В. Ткаченко и др.

Однако, учитывая сложность, многогранность и актуальность сформулированной в названии выступления проблемы, необходимы новые интеллектуальные усилия по ее осмыслению.

Целью данной работы является выявление содержательных компонентов духовно-нравственного кризиса в современной Украине, а также формулировка некоторых путей выхода из него.

Проявления духовно-нравственного кризиса весьма разнообразны. К основным его составляющим можно отнести:

- противоречивость, незавершенность сформированности структуры ценностных норм и установок. Мир человеческих ценностей,

* викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Кримського інженерно-педагогічного університету